

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
Volume/Cilt 7, Number/Sayı 2, (2018)
<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

SANAT ETKİNLİKLERİ BAĞLAMINDA FESTİVALLERİN KENTSEL VE TOPLUMSAL GELİŞİME KATKILARI: KERVANSARAY BULUŞMASI

H. Fazıl ERCAN

Dr, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Seramik Bölümü
fazil.ercan@inonu.edu.tr

ÖZET

Toplumların yılın belirli dönemlerinde günlük rutin yaşamlarının dışına çıkarak anma günleri, kurtuluş günleri, tanıtım günleri gibi farklı nedenlerle gerçekleştirdikleri etkinlikler mevcuttur. Bu etkinlikler çeşitli ülkelerde, şehirlerde ve bölgelerde kültürel farklılıklara göre şenlik, karnaval, panayır gibi çeşitli isimler altında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde ise çoğunlukla festival kavramı adı altında yapılmaktadır. Festivaller kapsamında gerçekleştirilen sanatsal etkinlikler gerek sanatın, sanatçının halkla buluşması gerekse bireysel, toplumsal duyarlılığın artırılması ve estetik bakış açısının kazanımında etkin rol oynamaktadır.

Bu makalede öncelikle içeriğinde sanatsal aktiviteleri barındıran festivaller incelenmiş ülkemizdeki çağdaş sanat kapsamındaki sergi ve etkinlikler araştırılmış, bu bağlamda Malatya Battalgazi İlçesinde düzenlenen içeriği ağırlıklı olarak çağdaş sanat aktivitelerini kapsayan “Kervansaray Buluşmaları” örneği ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Kervansaray Buluşması, Festival, Battalgazi

CONTRIBUTIONS OF FESTIVALS TO URBAN AND SOCIAL DEVELOPMENT IN TERMS OF ART EVENTS: CARAVANSERAI MEETING

ABSTRACT

There are some events that societies have for different reasons apart from their daily life such as day of commemoration day, independence day and publicity day. These events have been held in different countries, cities and regions such as festivals, carnivals and fair according to their urban and regional features. It is mostly held under the name of festival in our country. Artistic events that have been held within the scope of festivals play an active role in not only meeting the art and artist with the public but also increasing the individual and social awareness and gaining the a esthetic point of view.

In this article, primarily, festivals that include artistic activities, exhibitions and events within the scope of contemporary art in our country have been researched and in this regard the sample of “Kervansaray Meetings” held in Battalgazi in Malatya which contain mainly contemporary art activities has been discussed.

Keywords: Contemporary Art, Caravanserai Meeting, Festival, Battalgazi

1-GİRİŞ

Bu makalede; içeriğinde sanat olgularını barındıran etkinlik çeşitleri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Battalgazi Belediyesinden alınan bilgiler ve katılımcı gözlem doğrultusunda 2005 yılından beri düzenlenen “Kervansaray Buluşması” adlı çağdaş sanat etkinliği ele alınmıştır. Etkinliğin amacı, alanlarına göre katılımcı sanatçı çeşitliliği, kent kültürüne, yöre halkına katkıları ve toplumsal kazanımları genel hatlarıyla incelenmiştir.

İçerisinde sanatsal aktiviteleri barındıran festivaller bireylerin, toplumların sosyal hareketliliğine, estetik düşünce anlayışının ve duyarlılığının gelişimine direkt ya da dolaylı olarak etki etmektedir. Yaşadığı mekânsal çevreye, içinde bulunduğu topluma duyarlı bireylerin yetişmesinde, bu bireylerin beşeri iletişimdeki estetik anlayışında sanatın ve sanat aktivitelerinin rolü büyüktür. Gençaydın (2006:4) “bilgisiz toplumlar cahil, duyarsız toplumlar barbardır” demektedir. Sanat disiplinleri; toplumların estetik yönlerinin, yaratıcı kabiliyetlerinin, sorgulayıcı mantıklarının gelişiminde katkısı olan disiplinlerdir. Bu alanla ilgili eğitim, öğretiler ve kazanımlar okullarda alınabileceği gibi toplumsal etkinlikler yoluyla da verilebilir. Bu tarz etkinlikler topluma estetik bakış açıları ve duyarlılıklar kazandırılabilir. Gençaydın bu konuda, “toplumsal çöküntünün temelinde duyarsızlık yatmaktadır” demektedir (Gençaydın, 2002:29). Gençaydın ve Boydaş, duyarlılığın kazandırılmasının en ekonomik ve kestirme yolu ve duyguların hızla beslenmesi sanat eğitimiyle olabilir diye ifade etmişlerdir (Boydaş, 2004:7, Gençaydın, 2002:29). Sosyolog E. Durkheim: “Sanatın bir de ahlaki yönü vardır ki, hiçbir şey onunla yarışamaz” der (Merçin, Alakuş 2007:18). Duyguları, estetik değerlerin hazzıyla beslenen insanın, etik değerlerden uzaklaşması olanaksızdır ve insan kötülük düşünemez. Eğer dengesiz ve uyumsuz toplumlar istemiyorsak o toplumu oluşturan insanlara sanat eğitimi vermek gerekir. Çünkü sanat kültürü edindirmek ve toplumların uyumlu bireylerden oluşmasını sağlamak, sanat eğitiminin amaçlarından birini oluşturmaktadır demektedirler (Merçin, Alakuş 2007:18). Sanatın ve sanatsal düşüncenin kazanılmasının gerekliliğiyle ilgili olarak Atmaca sanat eleştirmeni Gezgin den aktarımında;” toplumun her kesiminin görsel sanatlarla buluşması gerektiğini, bu buluşmanın da yaygın bir kitlesel eğitimle ancak olası olduğunu, medyadan, sivil toplum örgütlerine, yaygın kuramsal eğitimden sivil ve özel eğitime kadar her alanın ciddi anlamda görsel sanatlar eğitimine teorik, pratik katılmak zorunda olduklarını belirtir” demektedir (Atmaca, 2008:24)

Sanatın birey ve toplum için gerekliliği düşünüldüğünde hem kavramsal yönüyle hem de uygulama pratikleri yönüyle topluma ulaşmada eğitim kurumları, galeriler, sanat merkezlerinin yanı sıra yılın belirli dönemlerinde köy kasaba ve kentlerde düzenlenen, kent için önemli günler olarak görülen festivaller, şenlikler, fuarlar, bienaller, karnavallar geniş katılımlarıyla ve çok yönlü kazanımlarıyla önemli toplumsal aktivitelerdir. Farklı ülkelerde farklı şekillerde veya merkezlerde yapılan bu tür etkinliklerin buluşma günlerinin genel konseptleri kurtuluş günleri, anma günleri, tarımsal ürünlerin tanıtımı, hasat sonu, baharın gelişi, kış yarısı kutlamaları gibi nedenlerle yapıldığı bilinmektedir. Bu tür etkinlikler sosyal, ekonomik, çevresel ve kent kültürü açısından beşeri ilişkilerde oluşturduğu ivmeyle birçok kazanımları beraberinde getirmektedir.

Yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, kamu kuruluşlarının, halkın, sanatçıların birlikte organize ettiği geleneksel olarak tekrarlanan geniş katımlı etkinlikler bu araştırmanın ve çalışmanın kısıtlarını oluşturmuştur. Bu içerik çerçevesinde ülkemizde en çok gerçekleştirilen etkinliğin de festival adı altında yapılan etkinlikler olduğu gözlenmektedir.

2-KÜLTÜR SANAT ETKİNLİKLERİNİN TANIMLARI VE ÇEŞİTLERİ

Yurt içinde ve yurt dışında içerisinde sanatsal aktiviteler dediğimiz konseptleri barındıran birçok etkinliğin varlığı bilinmektedir. Farklı başlıklar altında da olsa sosyal ve ekonomik gelişmelerle birlikte içerikleri ve isimleri çeşitlenerek geçmişten bugüne kadar varlıklarını sürdürmektedirler. Bu başlıklar içerisinde; Festival, Karnaval, Fuar, Panayır, Bienal, Trinal, Sempozyum, Workshop yer almaktadır. **Festival**; isim Fransızca festival ; “1. Dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi, 2. sinema, tiyatro Belli bir sanat dalında oyun ve filmlerin sunulması ve gösterilmesi sonunda ödül, derece verilmesi biçiminde düzenlenen ulusal veya uluslararası gösteri dizisi, şenlik, 3. Bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik 4. Düzensiz toplantı, curcuna” (TDK:2018). Latince "festivus" (şenlik, eğlence) kelimesinden Batı dillerine ve oradan da Türkçe'ye geçmiş. Önceden planlanmış sanat ve kültür gösterileri dizisi. **Sempozyum**; (*sempo'zyum*) , Fransızca *symposium* ; “ Bilgi şöleni” (TDK:2018). **Bienal**; arf (l ince okunur) Fransızca biennial ; “Yılaşırı” (TDK:2018). **Trinal**; “üç yılda bir” **Workshop**: (Gösteri) “1. isim ilgi, dikkat çekmek için bir topluluk önünde gösterilen beceri veya oyun, 2. Bir istek veya karşı görüşün, halkın ilgisini çekecek biçimde topluca ve açıkça yapılması, nümayiş, 3. Sinema veya tiyatrodaki film, oyun gösterme işi, 4. Genellikle şarkı, dans vb. eğlence türlerinin yer aldığı eğlence, şov, 5. Bir şeyi tanıtmak amacıyla yapılan sunum, demonstrasyon, demo, 6. Birinin, bir topluluğun kendi duygusunu gösteren sözü veya davranışı, tezahürat” (TDK:2018). **Karnaval**: “karnaval, Fransızca carnaval ; 1. Hristiyanların belli dönemlerde renkli, komik ve şaşırtıcı kılıklara girerek yaptıkları şenlik ve eğlence dönemi, 2. Bu dönemde yapılan eğlence, 3. Şenlik” (TDK:2018). **Fuar**; Fransızca foire ; “isim Belli zamanlarda, belli yerlerde ticari mal sergilemek amacıyla açılan büyük sergi **Panayır**; Rumca; “Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini taşıyan büyük Pazar”

Bu sanat etkinliklerinin en yaygın olanı, toplumsal ve kurumlar açısından tekrarlanma dinamiği en fazla olanı festivallerdir. Cömert'in aktarımlarında (2017:1092) ; Festival teriminin etimolojisi “genel eğlence ve şenlik” anlamına gelen Latince kelime olan “festum”dan gelmektedir. Festivaller yerel bir topluluk tarafından belirli periyodlar ile düzenlenen, yörenin simgesi haline gelmiş, toplumun kendine has bir değerini kutlamak veya bir olay ve kişiyi anmak amacıyla yürütülen kültürel, sanatsal ve sosyal içerikli etkinliklerdir (Gürsoy vd. , 2004; İmigri, 2005; Küçük, 2013; McKercher, 2006). Kısacası festivaller, ürün, hizmet ve gösterilerin ilgilileri ile bulunduğu organizasyonlardır. Bu organizasyonlar çok sayıda (film, müzik, uçurtma, balon uçurma festivalleri vb.) ve çeşitli amaçlarla (kar elde etme, tanıtım, sosyal amaçlı vb.) düzenlenmektedir (Yeoman vd. , 2012: 34). Daha modern tanımıyla festival “tema ve/veya halk kutlamasıdır” (Getz, Andersson ve Carlsen, 2010: 30). Festivaller antik dönemden günümüze kadar var olan bir faaliyetti ve festival kelimesi de Latince kökenli olup yaygın anlamı da kamu sevinci ve neşesi demektir (Falassi, 1987). Bir başka tanıma göre festival, dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı ya da niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisine denilmektedir (Sezgin, 2001, 74). Sert'in bu konudaki aktarımında; Festivaller aynı zamanda sosyal etkileşim için ortam, yerel bilgilerin üretilmesi için arenalar oluşturur, müşterek kültürel uygulamalar, bir grup veya bir yere kolektif aidiyet yaratır; tarihi, sosyal yapıyı ve mirası yeniden oluşturur ve revize eder (Janiskee, 1980, 1991; Ekman, 1999). Getz'e (1997: 8) göre bu kültürel varlıkların sergilendiği festivaller izleyiciler veya katılımcılar için bir ayna olarak tanımlanabilir. Bilgili, Yağmur ve Yazarkan, (2012) ise festivalleri; “insanlar ve toplumlar arasında ekonomik, sanatsal, kültürel ve sosyal açıdan bir yakınlaşma ve tanıtım sağlamak amacıyla düzenlenen etkinlikler” olarak tanımlamaktadır. Özdoğanın aktarımında (2016:327) ; Festival ve benzeri etkinlikler uzun yıllar boyunca turist çekmek, sosyal ve ticari bir değiş tokuş alanı oluşturmak,

politik ve askeri gücü göstermek için kullanılmıştır (Arnold, 2000). D. Picard ve M. Robinson, 1960'lılardan bu yana bütün kıtalarda yeni festivallerin ortaya çıktığını ve dünyada düzenlenen festival sayısının hızla arttığını belirtmektedirler. Festival ve benzeri etkinlikler aynı zamanda ülke yönetimleri ve yerel yönetimlerce, şehirlerin ya da ülkelerin imajlarını ulusal ve uluslararası ölçekte güçlendirmek ve tanıtmak için önemli birer unsurdur (Quinn, 2005: 932).

Nevin Sert bu konuyla ilgili düşüncelerinde ve aktarımlarında(2017:188); Tarihsel olarak festivaller zor yaşam şartlarıyla akıp giden yeknesak günlük hayata bir değişiklik kattıkları için daima önemli rol oynamışlardır. Örneğin, Avrupa'da endüstri devriminden önce günlük aktiviteler festivaller ve karnavallarla birleştirilmişti. Modern dünyada toplumları etkinlik yapmaya iten güçler değişmeye başlamış ve günümüzde artık turist ve turist gelirlerini çekmek için yapılar hale gelmişlerdir (Shone ve Parry, 2004). Turizm sınırlı mekân ve zamana bağlı olan süreli bir olgudur (Picard ve Robinson, 2006: 3). Turistler, sınırlı bir zaman ve mekân çerçevesinde gelir ve giderler, festivaller de zaman ve mekân içinde sınırlıdır (Falassi, 1987.) Turizm, bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve başka ülkelerdeki insanlar hakkındaki düşüncelerini etkileyen sosyal bir olaydır demektir (Barutçugil, 1989: 31).

XX. yüzyıla damgasını vuran küreselleşme, halkların çeşitli kültür alanlarını etkisi altına almıştır. Küreselleşme ile geleneksel kültür sentezlenerek farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamalar içerisinde günümüz kültür ortamlarından biri olarak da adlandırabileceğimiz festivaller vardır. Türk kültüründe yüzyıllardır görülen şölen, şenlik, bayram kutlamaları XX. yüzyıl festivallerinin temelini oluşturmuştur demektirler (Göde, Yiğit, 2017:61).

Farklı ülkelerde ve bölgelerde eski dönemlerden beri süregelen yılın belirli dönemlerinde, günlerinde düzenlenen etkinlikler bulunmaktadır. Avrupa'da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Avignon, Edinburg, Amsterdam gibi önemli kentlerinde ortaya çıkmaya başlayan kültür ve sanat festivallerinin sayısı artmıştır. 1960'lar ve 1970'li yıllarla birlikte gelişen ekonomik ve toplumsal anlayışlar festivallerin genel konseptini de etkilemiştir. Sanat alanında batıda ortaya çıkan yeni görüş ve akımlar, sanatçıların galerileri ve müzeler gibi kapalı mekânlarda yaşadıkları sorunlardan dolayı alternatif arayışları kültür ve sanat festivallerinin yapısını değiştirebilen faktörler arasına girmiştir. Festivallerin genel konseptleri içerisinde yer alan sanat etkinlikleri gelişen süreçte birlikte diğer bileşenlerinden ayrı olarak salt sanat içerikli festivaller olarak ta varlık göstermeye başlamıştır. Avignon ve Edinburg festivalleri gibi festivaller kapalı ya da şehirden yalıtılmış alanlardan taşarak sokaklara yayılmış, izleyicileri de festivalin bir parçası haline getirmiş, sanat yapma olgusunun içine katmıştır (Quinn, 2005: 936). Günümüzde çağdaş sanata yön veren ve her yıl binlerce kişinin ziyaret ettiği Venedik Bienali, Documenta, Sao Paulo Bienali, İstanbul Bienali, Art Basel gibi etkinlikler bunların arasında öne çıkanlar olarak sayılabilir. (Özüdoğru, 2016:327)

Giritlioğlu Festivallerin içeriğiyle ilgili olarak farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda; Janeskee tarafından 1995 yılında diğer bir çalışmada, Visser (2005) Güney Afrikadaki festivallerin 211 tanesi üzerindeki çalışmada spor ağırlıklı olduğu, Janeskee tarafından 1995 yılında diğer bir çalışmada, Amerika'da 20. 000'in üzerinde gerçekleştirilen festivallerin artış nedenlerini ve dönemlerini araştırdığı çalışmada; iklim, hava koşulları, tatil günleri ve ulusal günlerin önemli bir rol oynadığını, Mayıs ve Ekim arasındaki ayların en fazla festivalin düzenlendiği aylar olduğu tespit edilmiştir. Ryan ve diğ. (1998) Yeni Zelanda turizm bürosundaki verileri temel alarak yaptığı çalışmada Yeni Zelanda'nın Andersson ve diğ. (2013) tarafından yapılan bir çalışmada en fazla sayıda düzenlenen festivallerin temalarına göre belirlenmesi ve bu festival temalarını düzenlenme sayısı ile kıyaslanmıştır. Toplam 149 festivalin incelendiği bu çalışma sonucunda "iş" temalı festivallerin

birinci, “müzik” temalı festivallerin ise ikinci sırada geldiği tespit edilmiştir. Jeager ve Mykletun (2009) tarafından yapılan bir çalışmada Finlandiya’da düzenlenen festivaller temalarına göre tasnif edilmiştir. Bu araştırma sonucunda düzenlenen 14 festival ile “Spor” , 10 festival ile “Müzik” ve 5 festival ile “Sanat” temalarında yoğunlaştığı belirtilmektedir (Giritlioğlu, vd, 2015 :312). Özdoğru bu etkinliklerin içeriği konusunda yaptığı araştırmalarda ve aktarımlarda (2016:327); Bu etkinliklerin içinde yöre ve şehirlere özgü geleneksel festivallerin yanı sıra kültür ve sanat etkinliklerinin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmekte ve bunun en önemli örnekleri arasında Almanya’da düzenlenen Bayreuth ve 1920’lerden bu güne değin Avusturya’nın bir kenti ve aynı zamanda ünlü besteci Wolfgang Amadeus Mozart’ın doğum yeri olan Salzburg’da düzenlenen bir müzik ve tiyatro festivalini göstermektedir Bayreuth ve Salzburg festivalleri, sosyal elitin varlıklarını gösterdikleri etkinlikler olmuştur; bunun yanında festivallere katılımın teşvik edilmesi ile yüksek kültürün daha geniş kitlelerin ulaşılabilirliğine açılması ve bu kültürün değerlerini öğretme işlevi de görmüşlerdir demektedir (Quinn, 2005: 934).

Ülkemizde de yapıma gerekçelerinin kurtuluş günlerini kutlama, tarımsal ürünlerini tanıtmaya, belirli günleri kutlama amacı güden etkinlikler kapsamında farklı disiplinlerdeki sanat aktivitelerine de yer verildiği gözlemlenmektedir. Gelişen zaman içerisinde yabancı ülkelerdeki temeli sanat disiplinlerini içeren festivallerin yapılmaya başlaması çağdaş sanat pratikleri anlamında gelişmeye başlayan ülkemizde de pozitif anlamda etkisini göstermiş ve içeriği tamamen sanat disiplinlerinin aktiviteleri ve anlatılarıyla gerçekleşen festivaller yapılmaya başlamıştır. Türkiye’de festival etkinlikleri kapsamında Giritlioğlu, vd. ’nin 2010 yılında yaptığı araştırmada; Bir yılda düzenlenen festivallerin tema ve sayılarına göre dağılımı: Toplam 1254, Kültür 508, Sanat 284, Yiyecek İçecek 205, Spor 127, Diğer 68, İş 62 Buna göre en yüksek festival yoğunluğuna sahip bölge 463 festival ile Marmara bölgesidir. Marmara Bölgesi’nden sonra en fazla festivalin düzenlendiği bölgeler sırasıyla 268 festival ile Karadeniz, 173 festival ile Ege ve 148 festival ile İç Anadolu Bölgeleri’dir. Güneydoğu Anadolu 21 festival ile en az festivalin düzenlendiği bölgedir. Türkiye’de Düzenlenen Festivallerin Bölgelere Göre Dağılımı: Toplam 1254, Marmara 463, Karadeniz 268, Ege 173, İç Anadolu 148, Akdeniz 111, Doğu Anadolu 60, Güney Doğu Anadolu 31. “Kültür” temalı festivaller yılda 508 adetle en çok düzenlenen festivaller olarak belirtmektedirler (Giritlioğlu, vd, 2015:314). Kızılırmak (2006), Türkiye’de düzenlenen festivalleri düzenlendiği bölgelere, içeriklerine ve düzenlenme aralıklarına göre sınıflandırmak amacıyla 1188 yerel festival üzerine bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonucuna göre Karadeniz bölgesi en fazla festivalin yürütüldüğü bölge olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte temmuz ve ağustos aylarında en fazla festivalin gerçekleştirildiği ve gerçekleştirilen bu festivallerin içerisinde sırasıyla tarım, kültür ve kurtuluş günü konulu festivallerin en sık gerçekleştirilen festival türleri olduğu tespit edildiği belirtilmektedir. (Giritlioğlu, vd, 2015:314).

Ülkemizde geçmişten beri süregelen bu tür etkinliklerde çeşitli sanatsal aktivitelerinin yer almasının yanı sıra 1800’lü yıllardan itibaren çağdaş sanat anlayışının da gelişmeye başladığını ve festivallerde de yer aldığını görmekteyiz. Resim, heykel, seramik, sinema, fotoğraf gibi farklı çağdaş sanat disiplinlerinde sanatçıların yetişmeye başlaması, bu eğitimleri veren okulların da açılmasıyla birlikte galerilerde ve gösterim salonlarında gerekse yapılan ulusal ve uluslararası fuarlarda açılan sergilerle, uygulamalı gösterimlerle birlikte çağdaş sanat aktivitelerinin festival ve fuar gibi geniş katılımlı etkinliklerde çeşitlilikleri ve varlıkları artmaya başlamıştır. 1863 te İstanbul da “Sergi-i Umumi-i Osmani” İlk Sanat Fuarı, (Osmanlı tarım, el sanatları ve sanayi ürünleri sergilenmiştir). 1867 Paris II. Uluslararası Fuarı; Osmanlı İmparatorluğu’nun bu fuarda tarım, sanayi, el sanatları, güzel sanatlar dallarında 64 kategoride ve 4. 946 üretici ile katıldığı bilinmektedir. Türk fuarcılık tarihinde bu fuarda sergilenen ve birçok dalda ödül alan ürünler ile Osmanlı’nın Batı yaşam tarzını

etkileyen Doğu modasının pekişmesinde önemli rol aldığı ileri sürülmektedir (Kanca, 2013). 1889 Paris Uluslararası Fuarına Osmanlı Devleti nezdinde iştirak etmemiş ama kişisel katılımlar olmuştur. Özellikle Osman Hamdi Bey, Halil Paşa gibi önemli Ressamların eserleri ile katılmaları ilgi çekmiş ve kendileri ödüllendirilmişlerdir. 1883 yılında kurulan Sanay-i Nefise-i Mektebi Aliye'nin başlattığı "Öğrenci Sergileri", 1932 ve 1940 yılları arasında "Cumhuriyet Sergileri", 1938-1944 "İnkılap Sergileri", 1933-1951 arası "D Gurubu Sergileri" açılmıştır. 1970'li yıllar temel içeriği sanat aktiviteleri olan etkinliklerinde ülkemizde oluşmaya başladığı yıllardır. 1973 İKSV tarafından "İstanbul festivalleri" (İstanbul Bienalinde temelini teşkil etmekte), 1977 İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinin "Sanat Bayramları" (Sempozyum, Sergi, Konser, Film, Tiyatro), iki yılda bir yapılan "Yeni Eğilimler Sergileri", 1980 "Günümüz Sanatçıları İstanbul Sergileri", 1984 ve 1988 arası "Öncü Türk Sanatından Bir Kesit" sergileri, 1987 "1. Uluslararası İstanbul Çağdaş Sanat Sergisi" uluslararası alanda ses getirmiş ve batının yönünü doğuya çevirmesine etken olmuştur, tarihi mekanlar kullanılmıştır (Madra, 2003). 1993 "Değirmendere Zühtü Müridoğlu Ahşap Heykel Sempozyumu", 2005 "İzmir Ege Art", 2006 yılında uluslararası galerilerinde katıldığı "Contemporary İstanbul", 2006 "Sinopale Bienali", 2006 "Fabrikart Çağdaş sanatlar festivali", 2007 "Part İzmir trinal", 2007 "Antalya Kum Heykel Sempozyumu", 2007 "Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu", 2010 "Mardin Bienali", 2011 "Gölcük Seramik Sempozyumu", 2011 sanatçı projeleri ve galerilerin katıldığı "Artbeat", 2015 "Artanka" Çağdaş Sanat Fuarı, ülkemizde düzenlenmeye başlayan ve birçoğu halen devam eden sanat içerikli etkinlikler olarak yapılmaktadır.

Hazırlanması ve uygulanması sürecinde kurumsal ve halk katılımlı anlayışıyla çok yönlü olarak gerçekleştirilen festivaller; kent kimliği, kent kültürü, yöre halkı ve dışardan katılan ziyaretçiler için bilgi, estetik, haz, iletişim, duyarlılık gibi kazanımlara vesile olması yönüyle önemlidir. Kızıllırmak (2006); bu tür yerel etkinliklerin bölgeye sağladığı olumlu özellikleri sosyo - kültürel, fiziksel ve çevresel, politik, turizm ve ekonomik olmak üzere dört kategoride ele almıştır. Bu işlevleri ile festivaller; yöreye ziyaretçi sayısını çoğaltmakta, ekonomik getiri sağlamakta, yöre imajını geliştirmekte ve yerel halkın gururunu artırmaktadır (Litvin ve Fetter, 2006: 44). Bir kentin kimliğini oluşturan onun kültür varlığı; kültürüne katkıda bulunan da kentin kimliğidir (Koçak, 2011, 263). Sanatla ilgilenmek gerçekte bir zorunluluk değildir fakat kültürlü bir insan olmanın gereği sanat yapmak olmasa da sanata ilgili olmaktır. Bir ülkede sanata ve sanatçıya yapılan yatırımlar, sanat eğitimi politikasının olması o ülkenin gelişmişliği ve modernliği ile alakalıdır demektedir (Atmaca, 2008: 25). Bir toplumun kültür düzeyini, o toplumda yetişmiş sanatçıların ve sanattan anlayan, değer yargıları gelişmiş kişilerin çokluğu belirler. Bu nedenle sanat, toplumların kültürel gelişmelerinin göstergesidir. Gençlere sanat öyle öğretilmelidir ki sanat öğreniminin bir zorunluluk olmadığını insanın, ruhsal ve kültürel gelişimi için bir adım olduğuna bağımsız olarak karar verebilsinler (Atmaca, 2008: 24).

Sanat içerikli etkinlikler; bireylerin günlük rutin hayatlarından çıkıp eğlenmelerinin haz almalarını duyarlı bireyler olmalarının yanı sıra sorgulama analiz etme ve beğeni yetileri gelişmiş bireyler olmalarına katkı sunar. Bireylerin birbirleriyle oluşacak iletişimine de kapı açar.

3- KERVANSARAY BULUŞMASI

Bu çalışmanın konusu olan "Kervansaray Buluşması" sanat etkinliği 2005 yılından beri Malatya'nın Battalgazi ilçesinde Battalgazi Belediyesi öncülüğünde gerçekleştirilmektedir. Etkinliğe Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO

Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Tarihi Kentler Birliği, Mimarlar Odası Malatya Şub. Malatya Kültür Yaşam Derneği gibi kurumlar ve sivil toplum örgütlerinin yanı sıra farklı üniversitelerdeki akademisyen sanatçılar destek vermektedir. İnönü Üniversitesi hem kurumsal olarak hem de Üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesinden, Eğitim Fakültesi Resim Bölümünden, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden gönüllü hocalarıyla yapılan bu buluşmaların büyük bir bölümüne yoğun katkı sağlamış, etkinliğin yürütülmesinin temel dinamikleri içerisinde yer almışlardır.

“Kervansaray Buluşması” sanat etkinliğinin amacı; Geçmiş M. Ö. 6 binlere kadar uzanan, bu süreç aralığında kesintisiz bir yaşamın sürdüğü ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan, içerisinde birçok arkeolojik sahayı ve tarihi mimariyle birlikte sanatsal verileri barındıran Battalgazi ilçesini Anadolu’da bir kültür sanat merkezi yapmak. Halkı ve ziyaretçileri sanatla ve sanatçılarla buluşturmak, sanatın evrensel bir dil olduğu gerçeğinden yararlanarak bölge halkına ve ziyaretçilere sanat, estetik bakış, duyarlılık konularında kazanımlar sağlamak. Kültür varlıklarıyla ilgili bilinçlendirmek, ilçenin zengin kültür birikimini uluslararası alanda tanıtmak ve ilçeyi turizm açısından bir destinasyon alanı konumuna taşımak olarak belirlenmiştir.

Kervansaray buluşmasının yapılma fikri 2004 yılında ÖYP Üniversiteleri sanat etkinlikleri çerçevesinde Konya Selçuk Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen organizasyonda yapılan bu etkinliklerin Anadolu’nun diğer şehirlerde de gerçekleştirilmesi düşüncesiyle gündeme gelmiştir. Etkinlik koordinasyonunun da görevli Fevzi Gönüç, Mustafa Bulat, Handan Tunç, Hüseyin Elmas, Mutluhan Taş’ın da aralarında bulunduğu akademisyen sanatçıların bu kapsamda Battalgazi Belediye Başkanı Selahattin Gürkan ile yapılan telefon görüşmesinde; sanat etkinliği öneri olarak sunulmuş Belediye Başkanı’nın Belediye olarak ilçede böyle bir organizasyonu yapmayı üstlenebileceklerini belirtmeleriyle etkinliğe karar verilmiştir. Bu görüşmelerin ardından Battalgazi Belediyesi tarafından etkinlik birimi oluşturulmuş. İnönü üniversitesindeki akademisyen sanatçıların ve tarih bölümü akademisyenlerinin katkılarıyla hazırlık çalışmaları başlatılmıştır. Diğer üniversitelerdeki güzel sanatlar fakülteleri akademisyenleriyle iletişime geçilmiş, öncelikle etkinliğin ismi, içeriği, zamanı ve kullanılacak mekân belirlenmiştir. Etkinliğin ismi ve genel konsepti belirlenirken ülkemizde geleneksel hale gelen festival olgusu üzerinde durulmuş, festivallerin kültür sanat festivalleri ismiyle anılsa da toplumdaki festival kelimesinin aslında genel konseptinin çok daha zengin olmasına karşın bir iki akşamlık müzik konserlerinin ötesinde algılanmadığından dolayı bu sanat etkinliğinin amaçlanan içeriği, hedefleri, ilçenin tarihsel süreci ve etkinlikte kullanılacak tarihi mekânda dikkate alınarak “Kervansaray Buluşması” üst başlığında “Melitada’dan Battalgazi’ye Tarih- Arkeoloji- Kültür- Sanat Günleri” olarak kullanılması benimsenmiştir.

Mekân olarak ilçe merkezinde harabe halde bulunan Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayının kullanılması kararlaştırılmıştır. Etkinlik hazırlık çalışmalarının sürdürüldüğü dönem içerisinde bu harabe mekân Battalgazi Belediyesi ve dönemin Malatya Valisi Halil İbrahim Daşöz’ün de yoğun katkılarıyla temizletilerek etkinlik için hazırlanmıştır. Yapıldığı dönemi içerisinde farklı gerekçelerle inşa edilmiş bu tarihi eserlerin, mekânların insanlık tarihinin, mazinin bir imzası, hatırası, kültürel birikimlerimiz olduğundan dolayı korunması gerektiğini, o günkü işlevlerini bitirmiş olsalar bile bugün bu tür sanat organizasyonları için önemli mekânlar olarak kullanılıp hem dünden biri hem bugünden içimizden biri olarak varlıklarını sürdürebileceği anlayışını güçlendirmek kervansarayın etkinlik merkezi olarak seçilmesinin temel nedenini oluşturmuştur.

Organizasyonun hazırlık süreci içerisinde bir yandan farklı üniversitelerdeki güzel sanatlar fakültelerindeki akademisyenlerle, il’de ki konuyla ilgili kamu kurumları ve sivil toplum örgütleriyle görüşmeler yapılmış diğer yandan ilçede yaşayan halkla, muhtarlarla, imamlarla, derneklerle, ilçede

eğitimlerini sürdüren ortaokul, lise öğrencileriyle görüşmeler ve seminerler düzenlenmiş, katılımcılardan etkinlikle ilgili öneriler alınmıştır. Yapılan seminerlerde gerçekleştirilecek etkinliğin hem kent, yöre halkı için önemi hem de ilçenin tarihsel, arkeolojik geçmişi, tarihi mirasın önemi ve korunması gerekliliğiyle ilgili bilgiler aktarılmıştır. Organizasyonun ana felsefelerinden biride tarihi geleneklerimizden olan “ imece” usulünün benimsenmesidir. Bu yöntem etkinliğin yapıldığı yerde eklettik kalmaması ilçede yaşayan nüfusun her yaştan tüm dinamiklerinin sahiplenmesi, etkinliğin hedefleri ve çıktıları yönüyle önemli görülmüştür. Bu yöntem birlikte hareket edebilmeyi gerektirir ki buda sanatın evrensel bir dil olması anlayışıyla da örtüşmektedir. Bu sanat etkinliğiyle üniversitelerde bulunan resim, heykel, seramik, fotoğraf, grafik gibi çağdaş sanat alanında ve ebru, tezhip, minyatür, çini gibi geleneksel sanatlar alanlarında çalışan akademisyen sanatçılarındaki Anadolu’da halkla buluştuğu, birlikte hayata geçirdikleri ve karşılıklı etkileşimlerinin, kazanımlarının oluşabileceği bir organizasyon olması amaçlanmıştır.

Etkinlikte yapılacak Sergi, Konferans, Panel, Workshop için davet edilen katılımcılar belirlenmiştir. Etkinliğe dışardan gelecek konukların rehberlik hizmetini ilçe halkından muhtarlar, imamlar, öğrenciler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve üyeleri birlikte üstlenmiştir. Kervansaray buluşmasının tanıtımı için basın kuruluşlarıyla toplantılar yapılmış, web sitesi (<http://kervansaraybulusmasi.net>) hazırlanmıştır. Etkinliğin afiş davetiye, katalog, web sitesi tasarımını akademisyen sanatçılardan Erdiç Çakır ve Fatih Özdemir üstlenmiş ve yürütmüştür. Bu hedefler doğrultusunda 2005 yılında başlatılan Kervansaray Buluşması sanat etkinliği yaklaşık 8 ay süren hazırlıklarla başlatılmış, bu hazırlık çalışmaları en son yapılan 10. Kervansaray Buluşması dahil olmak üzere genel hatlarıyla devam ettirilmiştir. Etkinliğin yapıldığı kervansarayın 2007 de restorasyona girmesinden dolayı üç yıl ara verilmiş ve restorasyon bitiminin ardından etkinlik 2010 yılından itibaren tekrar devam ettirilmiştir.

2005 yılından beri 10 kez düzenlenen her yönüyle imce usulü, katılımcı bir anlayış duyarlılığıyla hazırlanıp yürütülen “Kervansaray Buluşması” sanat organizasyonu hem yöre halkı, sanatçılar, turistler bağlamında hem de tarihi mekânların, ilçenin tanıtımı ve toplumsal kazanımlar açısından sanatın, sanat aktivitelerinin ne denli önemi olduğu, gerekliliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4- KERVANSARAY BULUŞMASININ SIRALAMASI VE İÇERİKLERİ

a. Kervansaray Buluşması: 2005

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi:** 100 sanatçının katıldığı kataloglu sergi. **Konferans:** Oktay Ekinci **Panel: 1.** Oturum: Fevzi Gönüç, Zehra Çobanlı, Mustafa Bulat, Handan Tunç. **2. Oturum:** Marcella Frangipane, Ufuk Esin, Göknur Gögebakan, Jale Erzen **Yazar imza Günü ve Söyleşi:** Azer Bortaçına, Ayşenur Yazıcı, **Workshop: Seramik; (Raku Pişirimi),** Emet Eğemen Arslan, Mezahir Aşar, Naile Salman. **Şiir Dinletisi:** Malatyalı Şairler Buluşması

b. Kervansaray Buluşması: 2006

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği, Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi:** 250 sanatçının katıldığı kataloglu sergi. **Panel: 1.** Oturum ”21. yüzyılda Türk Plastik sanatları ve Uluslararasıdaki Yeri” , Prof. Hasan Pekmezci, Ressam Mehmet Gülerüz, Prof. Basri Erdem, Yrd. Doç. Hüseyin Elmas, 2. Oturum :” Malatya Tarihi ve Arkeolojisi ”, Orhan Silier, Mehmet Büyük,

Marcella Frangipane, Metin Sözen, Rücan Arık. **Konferans:** “Yerel Yönetimlerin Sanata Bakışı” Prof. Kaya Özsegin, (Fotoğraf Sanatı), İsa Çelik. **Workshop:** (Heykel- Ebru- Raku- Hat- Tezhip- Ekslibris- Özgün Baksı) Sanatçılar: Mustafa Bulat (Güneş Saati), Zakir Azizov, Hikmet Barutçugil, Basri Erdem, Mezahir Avşar

c. Kervansaray Buluşması: 2010

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO (A. I. A. P) Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği, Tarihi Kentler Birliği, Mimarlar Odası Malatya Şub, Malatya Kültür Yaşam Derneği. **Karma Sergi:** 202 sanatçının katıldığı kataloglu sergi. **Panel :** 1. Oturum: “Bölge Kalkınmasında Kültür Varlıklarının Yeri” Doç. Dr. Ulvi SARAN(Malatya Valisi) Doç. Dr. İsmail AYTAÇ, Prof. Dr. Metin SÖZEN, Prof. Dr. Marcella FRANGİPANE, Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÖĞEBAKAN. 2. Oturum: :“Bölge Kalkınmasında Sanatın Yeri”, Prof. Kadir KARKIN -Oturum Bşk. Prof. Zafer GENÇAYDIN, Yrd. Doç. Dr. Murtaza FİDAN, Prof. Dr. Adnan TEPECİK, Martin R. BAEYENS 3. Oturum : “Türkiye’de Sanat ve Türk Sanatının Kimlik Sorunu”, Prof. Ayla ERSOY-(OturumBşk.) Doç. Dr. Serap BUYURGAN, Doç. Dr. Alaybey KARAOĞLU, Öğrt. Grv. Dr. Banu Mustan DÖNMEZ. **Workshop (Seramik):** Doç. Kaan CANDURAN, Yrd. Doç. M. Fatih KARAGÜL, Öğrt. Grv. Emre FEYZOĞLU, Öğrt. Grv. Hasan BAŞKIRKAN, Öğrt. Grv. M. Berrin Kayman KARAGÜL, Öğrt. Grv. Ensar TAÇYILDIZ, Arş. Grv. Yeşim ZÜMRÜT, Arş. Grv. Ayşe KURŞUNCU, Didem AKDEMİR, Abdullah ÖZER- Tayfun KÜÇÜKCAN, Nilgün SALMANER. **Heykel:** Doç. Zakir Azizov, Öğrt. Grv. Ayşe Kedik, Öğrt. Grv. Murat Ulutaş, Öğrt. Grv. Nihat Sebahat Sezer, Yeter Kırıktaş, Muhammed İşçi, Ahmet Sadi Çağdır **Özgün Baskı:** Yrd. Doç. A. Aydın Kaptan, Yrd. Doç. Dr. Vesile Aykaç, Arş. Grv. Savaş K. Çevik. **Eklibris:** Martin Baeyens (Belçika), **Grafik Tasarım:** Doç. Dr. Ata Yakup KAPTAN, , Arş. Grv. Fatih Özdemir, Öğrt. Grv. Erdinç Çakır, Öğr. Grv. Serpil Güvendi KAPTAN. **Çini:** Yrd. Doç. Sultan KARAOĞLU, Yrd. Doç. Vedat KAÇAR, Yrd. Doç. Atilla Cengiz KILIÇ. **Ebru:** Hikmet BARUTÇUGİL, Füsün BARUTÇUGİL, Hasan Hüseyin ASLAN. **Cocuk Sanat Çalıştayı (Resim, Seramik) :** Okt. Binnaz KOCA, Arş. Grv. Fatih ÖZDEMİR, Öğrt. Grv. Fazıl ERCAN, (Battalgazi ilçesindeki ilköğretim okullardan katılan 13-15 yaş arası 30 öğrenci) (Çalıştayda yapılan Seramik Eserler Battalgazi ilçesindeki Metin Sözen Sanat Sokağındaki binalara monte edilmiştir.). **Foto Safari Kampı:** MAFSAD üyelerinin ve amatör fotoğrafçıların katılımıyla. **Sempozyum:** “Tarih, Coğrafya, Arkeoloji Sempozyumu”, Prof. Dr. Ahmet Cihan, Doç. Dr. Ramazan Sever, Yrd. Doç. Dr. Recep Özman, Arş. Gör. Murat Zengin, Yrd. Doç. Dr. Ersin Gülsoy, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Taşdemir, Prof. Dr. Mesut Aydın, Yrd. Doç. Dr. Ramazan Çiftlikçi, Orhan TUĞRULCA, Prof. Dr. Ahmet Cihan, Yrd. Doç. Dr. Vehbi Bayhan, Abdullah Doğan, Doç. Dr. Ramazan Sever.

d. Kervansaray Buluşması: 2011

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Kentler Birliği, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Mimarlar Odası Malatya Şub, Rh+ Magazin, IAP İstanbul Sanat Platformu. **Karma Sergi: (Video Art-Performans);**(Koordinatör: Doğan Akbulut, Hakan Aksoy.) Kuratör: Fırat ARAPOĞLU “Boğucu Kültür Jean Dubuffet’ye Göndermeyle” Sanatçılar: Gülçin Aksoy, Yeni Anıt, Mehmet Ali Boran, Mehmet Çeper, İtir Demir, İnsel İnal, Saliha Kasap, Ali İbrahim Öcal, Mehmet Öğüt, Suat Öğüt, Hülya Özdemir, Çağrı Saray, Fatih Tan, Serdar Yılmaz. **Karma Sergisi (Fotoğraf):** Kuratör: Akın MISIRLIOĞLU “İçini Sessizce Dökmek” Alev ARASLI, Banu KIRCA AMBARCI, Melih SULAR. **Konferanslar:** “Kervansaraylar ” Doç. Dr. Emre MADRAN. **Panel:** 1. Oturum: “Tarihi mekânların Uluslararası Kültürel Hareketlilikte Kullanımı ve Öneriler ” Prof. Zafer GENÇAYDIN, Asu AKSOY, Fazıl ERCAN, Abid DURSUN, Hakan TANRIÖVER, Serap GÜRKAN 2. Oturum:”Tarih-Arkeoloji” Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ,

Prof. Dr. Metin TUNCEL, Prof. Dr. Necati DEMİR, Prof. Dr. Abdulkadir YUVAL. **Çalıştay (Seramik):** Açılış Konferansı “Seramik Uygarlıktır” Prof. Sevim ÇİZER. **Katılımcı Sanatçılar:** Aleksanders DENFİ, Atilla Cengiz KILIÇ, Berrin KARAGÜL, Candan GÜNGÖR, Emet Egemen ASLAN, Ensar TAÇYILDIZ, Elif AĞATEKİN, Fatih KARAGÜL, Fazıl ERCAN, H. Serdar MUTLU, Hüseyin ÖZÇELİK, İlja HOLESOVSKY, Kaan CANDURAN, Kadir SEVİM, Knipe ALEXANDRIA, Vedat KAÇAR, Yunus YILMAZER, Abdullah Erhan ÖZER. (10 gün süren uygulamalı çalıştayda yapılan seramik eserler battalgazi ilçesinde bulunan Metin Sözen Sanat Sokağındaki binalara monte edilmiştir.)

e. Kervansaray Buluşması: 2012

Destekleyen Kuruluşlar: Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye, Mimarlar Odası Malatya Şub, Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı, İstanbul Maçka Sanat Galerisi **Açılış Konferansı :** “Sanat ve Kültür”, Prof. Dr. Adnan TURANİ (Onur Konuğu). **Söyleşi :** “Fotoğraf Sanatı” İsa Çelik, Sami Türkay. **Karma Sergi :** (Küratörler; Tüzüm Kızılcın ve Maçka Sanat Galerisi), 102 sanatçının eserlerinin sergilendiği “1919-2012 Füreya Koral Anısına” Kuş evleri seramik sergisi **Fotoğraf Sergisi :** (Küratör) Fehmi Kolçak. 20 fotoğraf sanatçısının eserlerinin sergilendiği “Malatya’dan Kesitler” sergisi. **Panel :** “Tarih Arkeoloji” Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ, Doç. Dr. İsmail AYTAÇ, Levent İSKENDEROĞLU. **Çalıştay (Seramik) :** **Katılan Sanatçılar:** Doç. Emre Feyzoğlu, Doç. Kaan Canduran, Yrd. Doç. Candan Güngör , Yrd. Doç. Dr. Emet Egemen Aslan , Doç. Mustafa Ağatekin , Arş. Gör. Ali Temel Kösele. **Çalıştay Sunumları:** Doç. Mustafa Ağatekin “Pate de vere Tekniği” , Öğr. Gör. Dr. Hakan Tekin “Halep’teki Osmanlı Mimarisi”. (Çalıştayda yapılan Eserler Battalgazi ilçesindeki Metin Sözen Sanat Sokağındaki binalara monte edilmiştir.)

f. Kervansaray Buluşması: 2014

Destekleyen Kuruluşlar: Malatya Valiliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye, Mimarlar Odası Malatya Şub, Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı. **Karma Sergi:** 70 sanatçının eserlerinin yer aldığı. (Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı). **Karma Sergi:** Kervansaray sanat merkezi sanat eğitimcilerinin eserlerinin yer aldığı karma sergisi-Kerne meydanı. **Fotoğraf Sergisi:** “52. Yılında Arslantepe Höyüğü” Fotoğraflarla Kazı Sergisi- Malatya Park AVM. **Panel :** “Geçmişten Geleceğe Kültürün Yansıması” Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ, Prof. Dr. Zehra ÇOBANLI, Prof. Dr. Zeynep ERES. **Workshop:** Koordinatör: Ressamlar Derneği. “Haydi Gel Sende Resim Yap” (Kapalı Çarşı Üstü-Hükümet Meydanında 800’ü aşkın her yaşta halk katılımcıları, orta okul ve lise öğrencileriyle birlikte tual ve kağıda resim çalışması. **Şiir Dinletisi :** “Kul Vahap SALT Anısına”, Malatyalı Şairlerin katılımıyla. **Uçurtma Şenliği:** Halk katılımıyla

h. Kervansaray Buluşması: 2015

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi:** “Yöre El Sanatları Ürünleri” Halıcılık, Kilimcilik, Demircilik, Yemenicilik, Nalbantlık, Malatya Ekmeği(Tandır), Tülbent-Yazma Oyası, Kanaviçe, Ev Süsleme İşçiliği gibi Malatya’ya özgü el sanatları örneklerinin yer aldığı arşiv sergisi. **Workshop:** Kervansaray sanat merkezi sanat eğitimcilerinin ebru, hat, resim, ahşap oymacılığı

j. Kervansaray Buluşması: 2016

Destekleyen Kuruluşlar: : Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi (Resim, Heykel, Seramik):** (Küratör)Savaş Kurtuluş Çevik, Yurt içinden ve yurtdışından toplam 67 sanatçının eserlerinin yer aldığı Plastik Sanatlar Sergisi (Kataloglu). **Fotoğraf Sergisi :** “15 Temmuz’dan görüntüler”. **Workshop:** (Koordinatör -Ressamlar Derneği) “Haydi Gel Sende Resim Yap” (15 Temmuz Demokrasi Meydanında 700’ü aşkın her yaştan halk katılımcıları ve öğrencilerle birlikte tual ve kâğıt üzerine resim çalışması)

k. Kervansaray Buluşması: 2017

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi:** Geleneksel El Sanatları Sergisi. **Konferanslar :** “Muhteşem Çağın Mütevazı Çocukları ve Selçuklular”, Doç. Dr. Erkan GÖKSU. “Kültürümüz ve Müzeler “, Yalçın Kurt **Workshop(Seramik, Heykel):** Yavuz Deniz, RÜçhan Keçeci **Defile:** Ahmet Giray... Tarihin Işığında Moda 2. Arslantepe Defilesi. **Âşıklar Atışması:** . Âşık Mahmut KARATAŞ-Âşık Suzan AYDEMİR, Âşık Zafer KARABAY, Âşık Gültekin BULUTUOĞLU. **Sportif Etkinlikler:** Bisiklet Turu, Atış Poligonunda Trap Skeet ve Okçuluk Atışları Gösterisi (Bulgurlu Mahallesi), Masa Tenisi, Dark, Tenis ve Bilek Güreşi, (Kernek Meydanı), Badminton, Sokak Basketbolu, Satranç (15 Temmuz Demokrasi Meydanında)

l. Kervansaray Buluşması: 2018

Destekleyen Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya Valiliği, İnönü Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Kentler Birliği. **Karma Sergi:** (Küratör Savaş Kurtuluş Çevik) Yurt içinden ve yurtdışından toplam 67 sanatçının eserlerinin yer aldığı Çağdaş Sanatlar Sergisi (Kataloglu). **Kişisel Sergi :** Prof. Dr. Zehra Çobanlı “Seramik Sergisi” (Tahtalı Hamam). **Pul Sergisi :** PTT Arşivi **Karma Sergi:** Battalgazi Engelsiz Yaşam Merkezi üyelerinin yaptıkları “Engelsiz Hayaller” Resim Sergisi (Engelsiz Yaşam Merkezi). **Workshop(Ebru):** Hikmet Barutçugil. **Konferans :** "Sanatın Aşk, Aşkın Sanatı" , Savaş Şafak Barkçin (Kültür Araştırmacısı). **Panel :**“Malatya'nın 917. Fetih Yıldönümü”, Prof. Dr. Salim Cöhce, Prof. Dr. Adnan Çevik, Prof. Dr. Birsal Küçükşipaoğlu, Doç. Dr. Tülay Metin, Dr. Öğr. Üyesi Murat Zengin. **Defile:** Ahmet Giray Yılmaz, “Selçuklu Koleksiyonu”. **Sportif Etkinlikler:** Oryantiring, Trap Skeet Atışları (Çamurlu Mah. Atış Poligonu), Badminton-Bilek Güreşi-Voleybol (Kernek Meydanı) Masa Tenisi-Dart-Sokak Basketbolu (15 Temmuz Millet Meydanı) Geleneksel Okçuluk Turnuvası (İnönü Stadi) **Dinleti:** Fahri Kayahan Anısına Türkü Dinletisi (Şemsiye Sokak)

Etkinlik katılımcılarından dönemin Türkiye mimarlar odası genel başkanı Oktay Ekinci etkinlikle ilgili olarak ele aldığı yazıda; Tarihi mekânı ‘zedelemeyen’ kurulan geçici sahnede kültür emekçileri ‘Anadolu’da sanat’ ı irdelerken şairler de ‘Battalgazi şiirleri’ ni okuyorlar. İlçenin onuru sayılmasına rağmen yıllardır ‘metruk’ ve bakımsız kalan Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayında ilk kez ‘halk’ ile ‘sanatçılar’ bir aradalar. Anadolu’daki üniversitelerden heykelticilerin, ressamların, seramikçilerin, grafikerlerin bu ilk ‘ortak sergi’ leri için özenle seçtikleri yapıtları, kervansarayın ağır başlı duvarlarında ‘tarihle çağdaş sanatı’ da buluşturuyor. Battalgazililerin tarihlerinden de ‘haberdar’ olmaları içinse tüm eski eserlerin yerlerini adlarıyla ve özet bilgileriyle gösteren büyük bir pano, kervansarayın avlu girişine konulmuş. Avludan geçerek ‘çöplerden ve tozdan, topraktan temizlenmiş’ anıtsal yapıya girdiğimizde ise kapıda duran çocuklar yine bir ‘ilk’ olan ‘Battalgazi’nin Tarihi Yapıları’ kitapçığını elimize veriyorlar. İlçedeki bu ‘ilk’ kültürel etkinliğin, aslında bu içeriği ve bu anlamıyla ülkemizde de ‘ilk’ olduğunu Başkan Gürkan’a belirttik demektir (Ekinci, 2005).

2. buluşmanın konuklarından Emel Mülayim Oral etkinlikle ilgili aktarımlarında ; “Ertesi günkü panelin ikinci oturumunun konusu, “21. Yüzyılda Türk Plastik Sanatları ve Uluslararası Alandaki Yeri”. Bu oturumda özellikle Ressam Prof. Hasan Pekmezci'nin söyledikleri dikkat çekiciydi. Yöneticilerin sanat konusundaki tavrının çok önemli olduğunu belirten Hasan Pekmezci, sanat adına devletten bir şey beklemek yerine sivil toplum örgütleri ve belediyelerin, yerel yönetimlerin sanatı, toplumsal bilinç ve uluslararası iletişim olarak, gayet bilinçli ve iyi bir şekilde yaptığını vurguladı. Panellerde konuşan tüm katılımcıların da belirttiği gibi, Battalgazi Belediyesinin sanat adına yaptığı bu güzel etkinlik takdire şayan bir şekilde ortaya konulmuş oldu. Oturum başkanı Uluslararası Plastik Sanatçılar Derneği başkanı Mehmet Gülyüz ve diğer konuşmacı sanat adamları Prof. Dr. Basri Erdem ve Yrd. Doç. Hüseyin Elmas'ın ortak bir görüş olarak, tarihi bir mekânda ve bu bölgede sanat sempozyumu ve sergisinin uluslararası bir katılımıla yapılmasının çok önemli bir adım olduğunu belirttiler. Bu etkinliğin halkla buluşturulması ve sanatçılarla halkın kaynaştırılmasının, takdir edilmesi gereken bir etkinlik olduğu ifade edildi” demektedir (Oral, 2008:167).

Resim 1-2: 1. Kervansaray Buluşması karma sergi alanından ve panel programından görüntüler

Resim 3-4: 2. Kervansaray Buluşması panel programından ve etkinlik kapsamında yapılan Workshoplardan görüntüler

Resim 5-6: 3. Kervansaray Buluşması workshop programından ve etkinlik kapsamında yapılan karma sergiden görüntüler

Resim 7-8: 4. Kervansaray Buluşması seramik çalıştayından görüntüler

Resim 9-10: 6. Kervansaray Buluşması kapsamında düzenlenen müzik dinletisinden ve “Haydi Sen de Gel Resim Yap” etkinliğinden görüntüler

Resim 11-12: Kervansaray Buluşması kapsamında düzenlenen kortej yürüyüşü ve Semah Gösterisinden görüntüler

Resim 13-14: Kervansaray Buluşması kapsamında düzenlenen halk yemeği programından ve çocuk sanat çalıştayından görüntüler

Resim 15-16: Kervansaray avlusunda etkinliğe davetli sanatçılardan ve çalıştay eserlerinin monte edildiği Metin Sözen sanat sokağında çalıştay katılımcısı sanatçılardan görüntüler

5- SONUÇ VE ÖNERİLER

Kervansaray Buluşması sanat etkinliği Anadolu’da gerçekleştirilen kültür sanat festivallerine yeni bir soluk getireceği, toplumsal, kentsel kalkınmaya da vesile olacağı anlayışıyla 2005 yılında başlayan ve zaman zaman farklı nedenlerden dolayı kesintilere uğrasa da genel hedefleri doğrultusunda devam ettirmeye çalışılmıştır. Bu sanat etkinliğe Prof. Dr. Adnan Turani, Prof. Zafer Gençaydın, Prof. Dr. Kaya Özsezgin, Mehmet Güteryüz, İsa Çelik, Prof. Zehra Çobanlı, Prof. Sevim Çizer, Prof. Hasip Pektaş gibi birçok cumhuriyet döneminin yetiştirdiği öncü sanatçıları aralarında bulunduğu yaklaşık 600 sanatçı etkinliklere katılmıştır. Resim, Seramik, Heykel, Grafik, Ebru, Hat, Tezhip gibi el sanatlarını kapsayan 1000’in üzerinde eserde kervansaray da sergilenmiştir. 4. Buluşmada Fırat ARAPOĞLU Küratörlüğünde gerçekleştirilen video art ve performans sergisi, 3, 4, 5. Buluşmada gerçekleştirilen uygulamalı seramik çalışmaları, 3. Buluşmada Belçikalı akademisyen sanatçı Martin Baeyens öncülüğünde gerçekleştirilen Exslibris çalıştay, bölgede bu alanlarda yapılan ilk sergi ve çalıştaylar olma özelliği de taşımaktadır.

Sanatçılar tarafından çalıştaylar sonunda üretilen eserler ilçede sokak sağlıklılaştırması gerçekleştirilmiş olan Tarihi Kentler Birliği ödüllü Metin Sözen sokağında bulunan evlerin duvarlarına monte edilerek sürekli sergilenmeleri sağlanmıştır. Çalışmaların montajı sırasında sokak sakinleri sanatçılarla birlikte çalışmış eserlerle ilgili sohbetler edilmiş yemek ikramları yapılmıştır. Belediyenin Tüm personelinin etkinlik boyunca gönülden çalışmaları da etkinliğin sağlıklı işlenmesinde önemli bir faktör olmuştur. Bu yönleriyle de bakıldığında etkinliğin ilçede eklektik kalmadığının ne kadar benimsendiğinin de bir göstergesidir. 3. Buluşmada ilçede okuyan ortaokul ve lise eğitimi gören 30 öğrenciyle Çocuk Sanat Çalıştay gerçekleştirilmiş, katılımcı öğrencilere sanat, estetik, duyarlılık, kültür varlıkları konularında seminerler verilmiş ve uygulamalar yaptırılmıştır. Bu çalıştayda çıkan eserler etkinlikte sergilenmiş ve öğrencilerin seramik uygulamaları Metin Sözen sokağında ki evlerin duvarlarına monte edilmiştir. Buluşmalarda Alan uzmanları tarafından gerçekleştirilen panel ve konferans konuşmalarını yerel halk ve misafirler yoğun katılımlı olarak dinlemiş, etkinlikler sonrası belirli süre daha devan eden sergileri her etkinlikte yaklaşık 5000 kişi ziyaret etmiştir. Etkinliklerde açılış günü ikram edilmek üzere yöre halkı tarafından evlerinde imce usulüyle gerçekleştirilen yöresel yemekler ve tatlılar yapılmış ve ikram edilmiştir. Yapılan sanat buluşmaları süresince akademisyen sanatçılar tarafından gerçekleştirilen workshopları halkın her yaş gurubundan insanlar izlemiş ve deneysel uygulama çalışmaları yapmışlardır. Geline süreçte Malatya’nın büyük şehir olmasından dolayı kentte iki merkez ilçe oluşmuş Battalgazi ilçesinin sınırları genişlemiş ve kent merkezinin yarısı Battalgazi ilçesi olarak kabul edilmiş etkinliğin merkezi kervansaray olmasının yanı sıra alanı son iki etkinlikle genişlemiştir. Kent merkezinde Ressamlar

derneğinin İnönü üniversitesinde resim bölümü akademisyenlerinin ve öğrencilerinin koordinatörlüğünde gerçekleştirilen Haydi Sende gel resim yap etkinliği yapılmış ve her yaşta insanın yer aldığı yaklaşık 800 katılımcıyla tuval ve kâğıt üzerine çalışmalar yapılmış yapılan çalışmalar etkinlik süresince sergilenmiştir. Her etkinlik süresi içerisinde müzik dinletilerine de yer verilmiştir. Ayrıca ağırlıklı olarak tarımsal üretime dayalı bir yaşamın olduğu ilçenin halkı dışardan etkinliğe katılan ziyaretçilere evlerinde ürettikleri doğal gıdasal ürünlerini Metin Sözen sanat sokağında sergileme ve satma imkânı da bulmuşlardır.

Gerçekleştirilen bu buluşmalarda belediyenin, kamu kurumlarının yanı sıra üniversitelerden akademisyen Sanatçıların ve alan uzmanlarının da katılımıyla yürütme kurullarının ve bilim kurullarının oluşturulmuş olması ve hazırlanmasından uygulanmasına kadar gönüllü olarak aktif rol almış olmaları etkinliğin niteliği açısından da önemlidir.

Yapılan bu sanat buluşmasıyla ilçede toplumsal bir hareketlilik sağlanmış halk kültür varlıklarının önemi hakkında bilinçlendirilmiştir. Yapılan panel konferans ve tarihi eserler gezileriyle harabe durumda olan tarihi eserlere dikkat çekilmiş süreç içerisinde bu eserlerin büyük bir bölümü Battalgazi Belediyesinin de yoğun katkılarıyla ilgili kuruluşlar ve kurumlar tarafından restore ettirilip birer kültür varlığı olarak korunması sağlanmıştır. Yöre halkının gönülden destekleyerek ve birebir katılımlarıyla gerçekleştirdikleri bu organizasyon kentsel ve toplumsal gelişime önemli katkılar sağlamıştır. Adı festival olmasa da içeriği açısından festival kavramı içinde görebileğimiz yapılan bu kültür sanat buluşmalarıyla ilçe halkının, etkinliğe katılan diğer ziyaretçilerin günlük hayatlarının dışına taşmasına eğlenmelerine, yaşama yeni estetiksel ufuklarla bakmalarına duyarlılıklar kazanmalarına ve ilçenin ulusal ve uluslararası tanıtımına fayda sağlamıştır.

Etkinliklerin yapıldığı sürelerde İnönü üniversitesinin güzel sanatlar fakültesi öğrencileri, eğitim fakültesi resim bölümü öğrencileri aktif olarak görev almış farklı üniversitelerden ve ülkelerden gelen sanatçılarla birlikte çalışma imkânı ve söyleşi imkânı bulmalarının yanı sıra gelecekte bu tür organizasyonlar yapabileme deneyimleri de kazanmışlardır. İlk etkinliklerde sanatçılarla birlikte öğrenci olarak görev alanların bir bölümü son etkinliklerde farklı üniversitelerin akademisyen sanatçıları olarak, workshop davetlisi sergi katılımcısı etkinlik yürütme kurulu görevlileri olarakta katılmışlardır. Bu durumun etkinliğin gelecekte de sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağı gözlemlenmiştir.

Ülkemizde 1000'in üzerinde festival, şenlik, anma buluşma günlerinin yapıldığı ve bunlarında isimlerinde kültür sanat kavramı geçtiği bilinmektedir. Bu tür organizasyonların içeriklerinin nitelik açısından kent kültürü ve toplumsal kazanımlar yönüyle daha verimli olabilmeleri için üniversitelerin bu alanlarından mezun olan nitelikli öğrencileri bu tür etkinlikleri organize eden kamu kurumlarında özellikle Belediyelerde ve kültür müdürlükleri bünyelerinde istihdam edilmeleri nitelikli ve kazanımları yüksek organizasyonlar yapabileme bağlamında önemli olacaktır.

Çoğunluğu Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları ve Dernekler vasıtasıyla toplumsal katılımlarla yapılan festivallerin, şenliklerin, anma günlerinin planlanmasında ve uygulanmasında üniversitelerin ilgili bölüm ve akademisyenleriyle birlikte çalışılmasının gerekliliği, ortaya çıkaracağı verimliliği ve elde edilecek çok yönlü kazanımları yönüyle Kervansaray Buluşması örnek teşkil etmektedir.

Kervansaray Buluşması sanat organizasyonu hazırlık sürecinden çok yönlü kazanımlarına kadarki süreci ve etkileri Üniversitelerdeki güzel sanatlar fakülteleri, sosyoloji, turizm gibi birçok bölüm akademisyenleri tarafından üzerinde çalışılabilecek bir örnek olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Arnold, N. (2000). "Festival Tourism: Recognizing the Challenges – Linking Multiple Pathways between Global Villages of the new Century", *Tourism in the 21st Century – Lessons from Experience içinde*, (Haz. Faulkner, B. Moscardo, G. ve Laws, E.), Continuum, Londra, İngiltere.
- Atmaca, A. (2008). "Toplumsal Yaşamda Sanat Eğitiminin Gerekliği ve Medyanın Rolü", *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Yıl: 10, Cilt: 4, Sayı: 15, s:24.
- Barutçugil, İ. (1989). "Turizm İşletmeciliği", 3. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım
- Boydaş, N. (2004). "Sanat Eleştirisine Giriş", Ankara: Gündüz Yayıncılık
- Cömert, M. (2017). "Gastronomi Temalı Yerel Festivaller Üzerine Bir Değerlendirme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research* Cilt: 10, Sayı: 54, Volume: 10 Issue: 54 s:1092
- Ekinci O. (2005). "Uygarlıkların İzinde", yazı dizisi <https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/2005/9/22/15.xhtml> (15. 10. 2018)
- Gürsoy, D. Kim, K. Ve Uysal, M. (2004). "Perceived Impacts Of Festivals And Special Events By Organizers: An Extension And Validation", *Tourism Management*, 25, s. 171–181.
- Gençaydın, Z. (2002). "Sanat Eğitimcisi Yetiştirmede G. E. F. Resim-İş Bölümünün Yeri ve Bugünkü Durumu", *Gazi Üniversitesi 1. Sanat Eğitimi Sempozyumu*, Ankara, s. 25-30.
- Gençaydın, Z. (2006). "Sanat Eğitimi", *Ağın Düşün ve Sanat Dergisi*, S:170-171, s: 4.
- Getz, D. Andersson, T. & Carlsen, J. (2010). "Festival management studies developing a framework and priorities for comparative and cross-cultural research", *International Journal of Event and Festival Management*, 1(1), 29-59.
- Giritlioğlu, İ. Atınç, A. Özekici, K. (2015). "Bir Turizm Çeşitliliği Olarak Festival Etkinliklerinin Sınıflandırılması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme", *OÜSBAD Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, s. 306-323.
- Göde, H, Yiğit, G. (2017) . "Isparta Yöresi Festivallerinin Kültür Turizmi ve Ekonomisi Bağlamında Değerlendirilmesi", *Selçuk Ün. Sos. Bil. Enst. Dergisi*, S:38, s. 61.
- Falassi, A. (1987). "Festival: definition and morphology", In A. Falassi (Ed.), *Time out of Time, Essays on the Festival (1-10)* (Albuquerque, NM: University of New Mexico Press).
- Janiskee, R. (1980). "South Carolina's Harvest Festivals: Rural delights for day tripping urbanites", *Journal of Cultural Geography*, 1(1), 96-104.
- İmirgi, A. (2005). "Festival Kavramı Üzerine Düşünceler", *Milli Folklor*, 17(65), s. 29-36.
- Kanca, H. (2013). "XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Uluslararası Osmanlı Fuarı: 1863 – Sergi-i Umumi-i Osmanî", *Muftav Dergisi*, S:5.
- KIZILIRMAK, İsmail. (2006). "Türkiye'de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme", *Sosyal Bilimler Dergisi*, S:15, s. 181-196.
- KOÇAK, H. (2011). "Kent-Kültür ilişkisi Bağlamında Türkiye'de Değişen ve Dönüşen Kentler". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi II*, s. 259-269.
- Küçük, M. (2013). "Kültür Turizmi Kapsamında Yer Alan Festival Etkinliklerinin Yerel Kalkınmaya Katkısı: Uluslararası Beyşehir Göl Festivali Üzerine Bir Araştırma", *I. Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 345-357.
- LITVIN, S. , FETTER, E. (2006). "Can a Festival be too Successful A Review of Spoleto, USA", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18 (1), s. 41 – 49.
- Madra, B. (2003). "İki Yılda Bir Sanat", Norgunk Yayıncılık, İstanbul.
- Mckercher, B. Mei, W. S. Ve Tse, T. (2006). "Are Short Duration Cultural Festivals Tourist Attractions", *Journal of Sustainable Tourism*, 14(1), 55-66.
- Menekşe C, Çetin K. (2017). "Gastronomi Temalı Yerel Festivaller Üzerine Bir Değerlendirme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 54, s:1092.
- Merçin, L. Alakuş, A. (2007). "Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliği", *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 9, s:18

- Oral, E. (2008). "Melita'dan Battalgazi'ye Kültür ve Sanat Günleri", Akdeniz Sanat Dergisi, Sayı:1, s. 167, Antalya
- Özüdoğru, Ş. (2016). "Uluslararası Çağdaş Sanat Etkinliklerinin Kentin Kültürel Dönüşümüne Katkıları: Uluslararası Fabrikartgrup Çağdaş Sanatlar Festivali Örneği", 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu, c:7, s:327
- Sert, N. (2017). "Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Beypazarı Örneği", Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens. Dergisi, S:38, s:188
- Sezgin, M. O. (2001). Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı, İkinci Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Shone, Anton. & Parry. (2004). Bryn. Successful event management: a Practical Handbook. Thomson Learning
- Quinn, B. (2005). "Arts Festivals and City", Urban Studies, 42(5-6), 927-943.
- Yeoman, I. Robertson, M. Ali-Knight, J. Drummond, S. Ve McMahan- Beattie, U. (2012). "Festival And Events Management", London and New York: Routledge.
- TDK. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=FEST%C4%B0VAL (16. 11. 2018)